

בס"ד. ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, ה'תשט"ז

(הנחה בלתי מוגה)

לפיכך נקראו הראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שכתורה, והיו אומרים וא"ו דגחון² חציין של אותיות שבס"ת כו', יכרסמנה חזיר מיער³, עיי"ן דיער חציין של אותיות שבתהלים. דכללות הענין בזה הוא, דגחון רומז על נחש הקדמוני דכתיב ב"ו על גחונך תלך, הנה הוא"ו דגחון שהוא חצי אותיות שכתורה מפסיק בעד נחש הקדמוני, וכ"ה בהעיי"ן דיכרסמנה חזיר מיער, דחזיר קאי על עשו שנמשל לחזיר המראה טלפיו כו', הנה העיי"ן דיכרסמנה חזיר מיער שהוא חצי אותיות שבתהלים הנה הוא מפסיק שלא ימשך חיות יותר לאדום הנמשל לחזיר, וכמ"ש מהרש"א בחדא"ג במקומו ביאור דברי הגמרא בקצרה.

וביאור הענין, דהנה בהמשך הפסוקים דכל הולך על גחון, שמדבר בדבר המאכלות אסורות, הוא אומר⁶ ונטמתם כס, וארז"ל⁷ ונטמתם כס, דמאכלות אסורות מטמטם לכו של אדם. וביאור זה, יובן עפ"י מאמר רבינו הזקן נ"ע ד"ה להבין ענין טמטום המוח וטמטום הלב⁸, שמבאר שם דענין טמטום הלב הוא שנעשה לכו כאבן, דהגם אשר במוחו משיג השגה אלקית ונקלט אצלו ההשגה, מ"מ הנה לכו כלב האבן שאינו מתעורר כלל. דתמורת זה שצריך להיות ולבי חלל בקרבי⁹, דפסוק זה לא נאמר על מדריגת הצדיקים דוקא, שהרי דוד נעים זמירות ישראל אמר פסוק זה בעד כללות ישראל ולא כשכיל מדרי' הצדיקים דוקא, דמזה מובן שגם בכללות ישראל צ"ל שיהי' ולבי חלל בקרבי, ופירוש ולבי חלל בקרבי (כמו שהוא בכללות ישראל) הוא שלבו ריקן מכל עניני העולם, דאז דוקא הוא כלי לברכת הוי' כמאמר¹⁰ כלי ריקן מחזיק כלי מלא אינו מחזיק, דזהו פירוש ולבי חלל בקרבי שהוא כלי ריקן. דכאשר הוא כלי ריקן הנה אז הנה הלב הוא כלי להשגת המוח, אשר השגתו

(1) קדושין ל, א. לכללות המאמר ראה אוה"ת ויקרא כרך א' ע' רמב ואילך. כרך ב' ע' תעט ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' פו ואילך. וד"ה זה בסה"מ תרצ"ט ע' 168. (2) שמיני יא, מב. (3) תהלים פ, יד. (4) בראשית ג, יד. (5) ב"ר ופירש"י תולדות כו, לד. (6) שם מג. (7) ראה יומא לט, א. (8) נדפס בס' מאמרים הקצרים ע' תפכ. ועם הגהות באוה"ת ויקרא כרך ב' וסה"מ תרכ"ו שם. (9) תהלים קט, כב. וראה תניא פ"א. (10) ברכות מ, א.

שכמוח תפעול על הלב. אמנם ענין טמטום הלב הוא שלבו נתמטם לגמרי ונעשה כלב האבן, שאינו כלי כלל להאור האלקי. וענין טמטום הלב הוא נפילה גדולה ביותר כמ"ש שם בהמאמר שהוא נפילה מן השמים. דכיון אשר במוחו הוא משיג השגה אלקית וא"כ הרי לפי הסדר הי' צריך להיות אשר מן המוח יבוא ההתעוררות אל הלב, לזאת הנה כאשר לבו מטומטם כלב האבן, הנה זה נפילה מן השמים.

והגם שאמרו רז"ל¹⁰ הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ומאחר שענין טמטום הלב הוא נפילה מן השמים הרי אין זה בידו. אך הענין הוא דישנם כמה עצות לתקן שלא יהי' לבו כלב האבן כ"א שיהי' לו לב בשר, ועצות אלו הם בידו של האדם. והנה העצה לטמטום הלב הוא כמאמר הזהר"י אעא דלא סליק ב"י נהורא מבטשין לי', גופא דלא סליק ב"י נהורא דנשמתא מבטשין לי' וינהיר, שיתבונן במעמדו ומצבו אין וואָס ער ליגט, אשר כל ענינו הוא רק באכילה ושתי', והוא כבהמה ממש אשר כל ענינה הוא באכילה ושתי' ואינה יודעת מענין אחר כלל, וא"כ הרי הוא כבהמה ממש, דער גאַנצער חילוק איז נאָר אַז די בהמה עסט היי והוא אוכל מאכלים אחרים, אבל כל ענינו ועסקו הוא באכילה ושתי' או אין להשיג עניני האכילה ושתי', דתמורת זה שהי' צריך לזכך את עצמו און האַלטן באַ אַ מדריגה הנה תמורת זה הוא כבהמה. והגם שמבואר בכ"מ, וגם כמאמר הקודם דאחש"פ¹², אשר העבודה לא צריך להיות בשביל לגלות אור בנפשו כ"א בדרך קבלת עול לעשות נח"י לו ית' ולא בשביל עצמו, מ"מ הנה כתחילת העבודה, ובפרט בכדי לינצל מהרע, יכול לעשות חשבון בנפשו אשר הוא צריך לעלות במדריגות בכדי שעיי"ז ינצל מהרע, כמבואר בענין ומעטרא לי' כי סאסא דשיבלתא¹³, ועיי' ההתבוננות במעמדו ומצבו שהו"ע מבטשין לי', יתמרמר מאד בנפשו שהוא בחלל השמאלי, ועיי' הנה אח"כ יהי' שמחה בנפשו בחלל הימני, ויהי' לו לב בשר. ויש עוד עצה לטמטום הלב והוא ההתבוננות בענינים נעלים, דמאחר אשר במוחו הוא משיג השגה אלקית ונקלט אצלו ההשגה, כ"א אשר לבו הוא מטומטם אבל במוחו הרי הוא שייך להשגה, הנה כאשר יתבונן בהפלות אוא"ס ובענינים נעלים ככלל, הנה מצד ריבוי האור וועט עס דורכשפאַלטן גם כלב האבן, דעיי' הדעת שהוא מפתחא דכליל שית¹⁴ יתקן את מדותיו כהנוגע למחדומ"ע עכ"פ. ויש עוד עצה לטמטום הלב והוא אמירת אותיות התורה, דתורה אור שהוא בחי'

¹⁰ ברכות לג, ב. (11) זח"ג קסת, א. וראה תניא פכ"ט ואילך. (12) ד"ה כימי צאתך. (13) סוטה ה, א. (14) זח"ב קעז, א. וראה לקר"ת ואחחנן ו, ד.

החכמה, הנה אור החכמה דתורה יגיע גם בלב האבן, אשר גם לב האבן המס' ימס.

אמנם כאשר עשה כל ענינים אלו, אמירת אותיות התורה והתבוננות בענינים נעלים וההתבוננות במעמדו ומצבו שהו"ע דמבטשין לי', ומ"מ הנה כל העצות לא הועילו, הנה זה הוראה שאין זה רק מה שלבו מטומטם כ"א שיש לו גם טמטום המוח, והוא אשר מוחו אינו כלי שיוקלט בו האור, ומכיון אשר הטמטום הוא גם בהמוח לזאת לא הועילו כל העצות הנ"ל. והנה הסיבה לטמטום המוח הוא מצד ריבוי השקוע בתאות, גם בתאות היתר, דמצד זה אינו כלי לקבלת וקליטת אור האלקי. ויובן זה מענין נהר דינור והעמוד שבין עולם לעולם¹⁵, דבכדי שיוכל לקבל את האור דג"ע צריך להיות תחלה הטבילה בנהר דינור לשכוח על חיזו דהאי עלמא, דכל זמן ששייך עדיין לחיזו דהאי עלמא אינו כלי כלל להגילוי אור שבג"ע. והוא ע"ד שאמרו¹⁶ על ר"ז שצם כמה וכמה תעניתים לשכוח על תלמוד בבלי בכדי שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי, והיינו דגם בתורה גופא הנה כאשר עלה לארץ ישראל, דבא"י הלימוד הוא כאופן נעלה יותר, דכל רבי מא"י¹⁷, להיות דבא"י היו סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו, והלימוד הוא בתכלית הבירור ובתכלית הביטול, דזהו כל רבי מא"י, היו"ד הנוסף על הרב, שהיו"ד הוא הביטול דחכמה, הנה כאשר הי' צריך להיות אצלו אופן הלימוד דתלמוד ירושלמי, הי' צריך לשכוח תחלה על תלמוד בבלי, במחשכים הושיבני¹⁸, הרי שגם בתורה גופא הנה מדריגה תחתונה היא מכלבלת להשגת מדריגה עליונה. דמזה יובן כיאור ענין נהר דינור, דכל זמן ששייך עדיין לחיזו דהאי עלמא אינו שייך כלל להגילוי אור שבג"ע. ועפי"ז יובן מה שהתאות הם סיבה לטמטום המוח, במכ"ש מענין נה"ד, שהרי בג"ע הוא גילוי הארה בלבד כמאמר¹⁹ ונהנין מזיו השכינה, ומ"מ הנה חיזו דהאי עלמא מבלבל להגילוי שבג"ע, וא"כ יובן במכ"ש לגילוי התומ"צ שכעוה"ז שהוא העצמות, הרי בודאי אשר השקוע בתאות הם מכלבלים להגילוי, ולכן הנה כאשר הוא משוקע בתאות אינו כלי לגילוי האור.

ואין הכוונה שהוא דוקא כאשר עכשיו הוא משוקע בתאוות, אלא גם כאשר עכשיו כבר אינו משוקע בתאוות, מ"מ הנה התאוה שהי' אצלו קודם

(15) ראה זח"א ריט. א. זח"ב ריא, א. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ע' תשעג. וש"נ. (16) ב"מ פה, א. (17) סדר תנאים ואמוראים בסופו. ע"ח שיי"ט פ"ג. ובכ"מ — נסמנו בהערה בסה"מ תש"ח 121. (18) איכה ג, ו. סנהדרין כד, א. (19) ברכות יז, א.

הוא מבלבל לגילוי האור, לפי שבאמת הנה הגם אשר עכשיו אינו מרגיש התאווה מ"מ נשארה אצלו בהעלם, ולזאת אין מוחזק כלי לגילוי האור. ויובן זה עד"מ כאשר אחד לומד איזה מסכת ונעשה בקי בה ואח"כ הוא מתחיל ללמוד מסכת אחרת, מ"מ הרי גם מסכת הקודמת נשארה אצלו בהעלם בכח זכרונו, וראי' שהרי הוא יכול להיזכר על מה שלמד מקודם, הרי דגם בשעה שאינו עוסק בלימוד מסכת הקודמת א"י שהענין נתבטל אצלו כ"א שנשאר בהעלם בכח זכרונו. וכמו"כ יובן גם בענין התאוות, דכאשר מקודם הי' משוקע בתאוות הנה התאווה נשאר אצלו לעולם בהעלם עכ"פ, ומכיון שנשארה אצלו התאווה הרי אינו כלי כלל לגילוי אור האלקי, דזהו הסיבה לטמטום המוח.

והנה העצה להפטר מטמטום המוח יש על זה העונש דכף הקלע בכדי להעביר את טמטום המוח. ובענין כף הקלע מבואר בעיקדה²⁰ ובעיקרים²¹ דכמו שקולעים אבן ממקום למקום כך מקלעים גם את הנשמה ממקום למקום, דלרגע מקלעים אותה בתענוג אלקי, שמצד שרשה באלקות יש לה שייכות לתענוג אלקי, ולרגע מקלעים אותה בכסופים גשמיים, דמצד זה שהי' פעם שקוע בתאוות, הרי הוא שייך לתענוגים גשמיים, וחוזר חלילה, והוא צער גדול להנשמה, דלהיות ששייך לתענוג באלקות הנה כאשר מקלעים אותו בתענוגים גשמיים הוא בצער גדול, וכמו"כ לאידך גיסא, דלהיות אשר יש לו שייכות לתענוגים גשמיים און מען נעמט עס בא' אים צו, הוא בצער גדול. אמנם כל זה הוא כאשר בתחילה קודם שהי' אצלו השקוע בתאוות וטמטום המוח הי' שייך לתענוג בהתבוננות אלקי, הנה אז שייך ענין כף הקלע לקלעותו בתענוג אלקי כו', אמנם כאשר גם בתחילה לא היו אצלו תענוג אלקי, הנה אצלו אינו שייך ענין כף הקלע כזה האופן, כ"א ענין הקלע אצלו הוא באופן היותר נמוך, והוא כמ"ש השל"ה²² בשם פדר"א דענין כף הקלע הוא שמקלעין את הנשמה מא"י לחו"ל כו'. דענין א"י ברוחניות הוא כמאמר²³ למה נק' שמה ארץ לפי שרצתה לעשות רצון קונה, וישראל הוא לי ראש²⁴, וכי שרית עם אלקים כו'²⁵, שהו"ע קיום התומ"צ כפועל בקבלת עול, דזהו שרצתה לעשות רצון קונה. דלענין זה הרי הוא שייך, דאף שאינו שייך לתענוג בהתבוננות אלקי מ"מ הי' שייך לקיום התומ"צ, הנה על זה הו"ע כף הקלע אצלו שמקלעין אותו מא"י לחו"ל, דא"י הוא מל' דאצי', והוא הביטול דקב"ע, הנה משם מקלעין אותו לחו"ל שהוא ק"ג, השקוע בתאוות היתר. והנה זה שלא הי' שייך גם לענין א"י ברוחניות

(20) פ' נצבים שער ק"א. (21) מ"ד ספ"ג. (22) קה. ב. (23) כ"ר פ"ה, ח. (24) דרמ"צ טו, ב — בשם הזהר. וראה שער הפסוקים להאריז"ל וישלח לב, כט. וס' הליקוטים להאריז"ל ויחי מזו, כח. מח. ב. (25) וישלח לב, כט.

שרצתה לעשות רצון קונה, הנה אצלו ענין כף הקלע הוא באופן נמוך יותר, והוא כמו שאמר²⁶ דמקלעין אותו מסוף העולם ועד סופו, דבעולם גופא (בגשמיות גופא) מקלעין אותו מסוף העולם ועד סופו, דעולם הוא ו' קצוות, אמנם ככללות נחלק לב' קוין והוא דרום וצפון, שהו"ע המרחב וענין הצמצום, הנה זהו שמקלעין אותו מסוף העולם ועד סופו, דלרגע מקלעין אותו בהתנועה דמרחב ולרגע מקלעין אותו בהתנועה דצמצום. אמנם כל זה הוא כאשר הטמטום שבמוחו בא כסיבת תאות היתר אבל כשכא כסיבת תאות איסור הנה לזה אינו מספיק כף הקלע בלבד, כ"א צריך לזה גיהנום דוקא כמ"ש בתניא²⁷, דהנה בתאות היתר מאחר שאי"ז אסור וקשור בידי החיצונים הרי מה שנעשה עי"ז בהנפש הוא רק אבק בלבד, ולזאת מועיל לזה ניעור שמנערים את האבק עי" כף הקלע, אבל בתאות איסור מאחר שהוא קשור ואסור בידי החיצונים הנה עי"ז נעשה כתם בהנפש, ולכן אינו מועיל כף הקלע כ"א צריך לזה גיהנום דוקא. ופירוש ענין גיהנום הוא גיא הנום, דגיא הוא בקעה, היינו כלי קיבול, דתמורת זה שהי' צריך להיות כלי קיבול לקדושה, כנ"ל בענין כלי ריקן, הנה תמורת זה נעשה כלי קיבול לקליפה, גיא צלמות, שהוא צער גדול להנשמה ועי"ז מעבירין את הכחם.

והנה העצה להעביר את טמטום המוח בעבודה, הוא עי" ג' ענינים שקודם התפלה כידוע²⁸, נחנית צדקה כמאמר²⁹ יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, דצדקה הוא כללות המצות³⁰ ועי" מעשה המצות מעבירים את טמטום המוח. דהעצה לטמטום הלב הוא אמירת אותיות שבתורה כנ"ל, שהו"ע הדבור, אך להעברת טמטום המוח אינו מספיק ענין הרבור כ"א צריך לזה מעשה דוקא. והטעם הוא לפי שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר³¹, לזאת הנה עי" המעשה דוקא שהוא נעלה ביותר עי"ז דוקא אפשר להעביר את טמטום המוח. וגם צריך להיות טבילה במקוה קודם התפלה, דטבילה הוא אותיות הביטול³², היינו ביטול המהות, וכלשון הרב טונקען זיך אין מקוה, היינו דאי"ז רק לעבור מטומאה לטהרה כ"א שצריך לידע כמ"ש³³ אך מעין ובור מקוה מים יהי' טהור, שהמקוה הוא מקום טהרה, וכעת שנמצא שם איז ער אין א' העכערן מעמד ומצב וכצאתו משם איז ער ארויס ממצב הלזה, דזהו טבילה אותיות הביטול שהוא ביטול המהות, דבענין טמטום הלב נת"ל שהעצה להעברת טמטום הלב

(26) שכת קנב, ב. (27) פ"ח. (28) ראה לקו"ת מג, סע"ב ואילך. (29) ב"ב י, א. (30) ראה תניא פל"ז. ועוד. (31) ראה שערי אורה נח, א. סה, א. אוה"ת שה"ש ע' רס. ובכ"מ. (32) ראה סידור קנט, ד. (33) שמיני יא, לו.

הוא ההתבוננות דמבטשין ליי, שנעשה לב נשבר, ער ווערט צוכראכן אבל מ"מ הוא נשאר במהותו, משא"כ להעברת טמטום המוח צריך להיות ביטול ושינוי המהות לגמרי, שזהו ג"כ ענין התשובה שהוא שינוי המהות כידוע.

וביאור הענין הוא, דהנה בענין טמטום הלב הנה באמת מצד זה שלא עבד עבודתו בכירור וזיכוך נפשו הנה במילא לכו מטומטם, פארוואס זאל בא אים ניט זיין קיין טמטום הלב, וע"ד המבואר בתניא³⁴ בענין מחשבות זרות דכאשר אינו מוטעה בעצמו ויודע מעמדו ומצבו הנה אז הוא יודע אז פאר וואס זאל בא אים ניט זיין קיין מחשבות זרות, דהנה ענין העבודה צריך להיות לברר ולזכך את עצמו, שצריך להיות העבודה דחלקי הוי' אמרה נפשי³⁵, וכמו שנחבאר במאמר הקודם¹² מ"ש במדרש³⁶ משל למלך שנכנס למדינה עם אפרכייא ודוכסיו, חד אמר אנא נסיב דוכס פלן, וחד אמר אנא נסיב אפרכיא, הפיקח שבהם אמר אנא נסיב מלכא, דאו"ה עובדים להשרים, דלהיות שבהשתל' הרי ההשפעה עוברת דרך השרים לזאת חושבים אותם למציאות, אמנם הפיקח שבהם, שהוא נש"י, אמר אנא נסיב מלכא, דכולהו מתחלפין ומלכא לא מיחלף, דהגם שעכשיו אינו ניכר אבל באמת הרי כולהו מתחלפין, וכמשל בגשמיות דבשעת הגשמים אין יודעין מה העיקר, השבולת או החטים, אבל כאשר הגשם חלף עבר לו הנה בשעת הגורן רואים מהו העיקר, דכמו"כ הנה הפיקח שבהם מכיר דהגם שההשפעה עוברת דרך השרים אבל לא זהו העיקר, כ"א העיקר הוא א"ס שלמעלה מההשתל', והגם שהוא למעלה מהשתל' מ"מ הנה נש"י מכירים בהא"ס שלמעלה מהשתל' לפי ששרשם משם, דזהו חלקי הוי' אמרה נפשי, הנה כאשר הוא מתבונן בזה ועובד עבודתו כדכעי אזי לא יש אצלו טמטום הלב, אבל מכיון שלא עבד עבודתו כדכעי יש אצלו במילא טמטום הלב, ולזאת הנה בהעצות הנ"ל הוא מספיק להעביר את טמטום הלב. אמנם טמטום המוח הרי זה שנגע במהותו, דנפש האדם הוא נפש השכלית, וכאשר הטמטום הוא בהמוח ושכל הרי אז הנה הטמטום הוא בכל מהותו, ולזאת אינו מספיק לזה העצה דמבטשין ליי, לב נשבר, כ"א שצריך שינוי המהות לגמרי. שע"ז הוא מעביר גם את טמטום המוח, והיינו דמה שארז"ל עבירה מטמטמת לכו של אדם, הנה ע"י המשכת אור נעלה ביותר שפועל לשנות את מהותו, עי"ז נתבטל הטמטום.

ועפ"ז יובן ענין וא"ו דגחון שפוסק בעד חיות הנחש הקדמוני, דכסיבת נחש הקדמוני הי' החטא דעה"ד שהוא מקור לכל החטאים, הנה הוא"ו דגחון שהוא חצי האותיות שכתורה מפסיק בעדו. דהנה התורה הוא מלשון

(34) פכ"ז. (35) איכה ג, כד. (36) איכ"ר פ"ג, ח.

הוראה³⁷, להכדיל בין הטמא ובין הטהור, מותר ואסור כשר ופסול, שהוא ב' קוין, והחצי שבתורה הוא קו האמצעי המתבר ב' הקוים, ומאחר שמחבר ב' הקוים הוא הוראה שהוא למעלה מב' הקוים, הנה הוא"ו דגחון שהוא המשכה, דוא"ו הוא המשכה, המשכת אור נעלה ביותר, קו האמצעי, הנה הוא פוסק בעד חיותו של הנחש, שהוא סיכה לדברים האסורים, וכנ"ל שבכדי להעביר את טמטום המוח הוא ע"י המשכת אור נעלה ביותר שפועל שינוי המהות, דכמו"כ יוכן בענין הוא"ו דגחון שהוא המשכת קו האמצעי, אור נעלה ביותר, שפוסק חיותו של הנחש. ועד"ז הוא גם בהע' תלוי', חצי אותיות שבתהלים, שהוא פוסק בעד עשו שנמשל לחזיר, דבכללות הוא גלות אדום, הנה להעביר חיותו הוא ג"כ ע"י חצי אותיות שבתהלים דוקא.

וביאור הענין צלהק"ת ההפרש בין תורה ותהלים, דתהלים הוא שירים ותשכחות על גאולת ישראל וימות המשיח, והוא כמו עבודת התפלה, דבכללות ישנו הפרש בין תורה לתפלה דתורה הוא מלמעלה למטה ותפלה הוא מלמטה למעלה, אמנם בתורה גופא הנה תהלים הוא כמו ענין התפלה, שהרי הוא שירים ותשכחות, דבכללות הוא שייך לענין היראת שמים. והענין הוא דהנה אמרו³⁸ כל מי שיש בידו תורה ואין בו יראת שמים כאילו מסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו, והיינו דתורה הו"ע פנימיות, ויר"ש ובכלל זה הוא ג"כ ענין התפלה, הו"ע חיצוניות.

והנה פנימיות וחיצוניות הוא בכל מדריגה ומדריגה, דכל מה שלמטה יותר הוא חיצוניות לגבי מה שלמעלה ממנו. ויוכן זה עד"מ בכחות הנפש, דכח המעשה הוא חיצוניות לגבי כח הדבור, ובפרטיות הנה כמעשה גופא יש ג"כ פנימיות וחיצוניות, דזריקה שאין בזה התלבשות השכל הוא חיצוניות כח המעשה, שהרי גם בכהמה יש כח הזריקה, משא"כ כתיבה וציור הוא פנימיות כח המעשה. ובאמת הנה אינו דומה כתיבה לציור דכתיבה הוא חיצוניות לגבי ציור, שהרי השפעת השכל ע"י הכתיבה הוא רק למי שהוא בר שכל בעצם, משא"כ בכח הציור הרי גם למי שאין לו חוש בציור גיט מען ארויס אויך אים לא רק את גוף הציור כ"א גם הפנימיות והחיות שבהציור, אך כללות כח המעשה הוא חיצוני לגבי כח הדבור. ובדבור גופא יש ג"כ כמה מדריגות, דאינו דומה ענין הדבור מה שנפלטים אותיות מפיו בלי כוונה כלל, שהוא חיצוניות לגמרי לגבי הדבור שמדבר בכוונה, היינו שמדבר איזה ענין

(37) ראה זח"ג נג. ב. וראה לקו"ש ח"ט ע' 462. (38) שבת לא, סע"א ואילך.

שכלי שהשכיל כבר, ובפרט מה שהוא משכיל עכשיו, שאז יש לו חיות יותר בהדבור, עד שיש בחי' בדבור מה שהנפש יצא בדבורו, אך כללות כח הדבור הוא חצוני לגבי כח המחשבה, שהדבור הוא לכוש הנפרד דעת לחשות ועת לדבר³⁹, והמחשבה הוא לכוש המיוחד דלכן היא משוטטת תמיד. וכמחשבה גופא יש ג"כ כמה מדריגות, דישנה מחשבה שחושב ענין שאינו נוגע אליו, או שחושב דבר ישן, או שחושב ענין הנוגע לעצם נפשו, אך כללות המחדומ"ע הוא חצוני לגבי המדות והשכל. ובמדות ושכל גופא יש ג"כ כמה מדריגות, אך בכללות הנה המחדומ"ע הוא חיצוניות והמדות והשכל הם פנימיות. וטעם הדבר לפי שמחדומ"ע הם לכושים בלבד, כלבוש תחליפם⁴⁰, שיכול לפושטם וללובשם, דלא מבעי ככח הדבור אלא גם ככח המחשבה הרי הוא יכול לפשוט מענין זה לענין אחר, משא"כ בשכל ומדות הנה המדות ובפרט השכל הרי ככדי לשנותם צריך לזה עבודה ויגיעה רבה. ועד"ז יובן למעלה, שמהדבור נתהוו עלמין דאתגליין עד העוה"ז, ומהמחשבה נתהוו עלמין סתימין⁴¹ עד עולם הבריאה, אבל כ"ז הוא חיצוניות, משא"כ הע"ס דאצי' הם בחי' פנימיות לפי שהם מיוחדים דאיהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד⁴². ועפי"ז יובן מה שהתורה הוא בחי' פנימיות ויר"ש (ותפלה) הוא בחי' חיצוניות, דהנה התורה היא מלמעלמ"ט, היינו המשכת האצי', לזאת היא בחי' פנימיות משא"כ תפלה שהיא מלמטלמ"ע, עבודת הנבראים, לזאת הוא בחי' חיצוניות, לפי שכללות הנבראים הם בחי' חיצוניות, לפי שאינם מיוחדים.

ועפי"ז יובן מה דאי' בגמרא שם, שדברי הימים הוא שמונה פסוקים פחות מבתורה ובתהלים שמונה פסוקים יותר מבתורה, דהנה התורה היא המשכה מלמעלמ"ט הרי היא במדריגה נעלית ביותר על ד"ה שהו"ע העולמות, וגודל עילוי התורה על ד"ה הוא במספר שמונה שהוא עוד יותר מענין שבעת ימי ההיקף כמבואר במ"א*⁴², אמנם מ"מ הרי גם התורה שהיא המשכה מלמעלמ"ט היא בהגבלה, דהגם שארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים⁴³, מ"מ הרי היא ג"כ במדידה והגבלה אלא שהמדידה היא מדידה גדולה ביותר עד שארוכה מארץ מדה, הנה בתהלים שהוא השירות ותשבחות על גאולת ישראל וימות המשיח, שאי"ז דומה לד"ה שהו"ע התהוות העולמות משא"כ בתהלים הו"ע עליית העולמות ע"י העבודה דנש"י מלמטלמ"ע, לזאת הוא נעלה יותר מתורה, לפי שענין העלי' הוא מגיע למעלה יותר מענין ההמשכה, דהעלי' הוא ע"י

(39) קהלת ג, ו. (40) תהלים קב, כז. (41) שער היחוד והאמונה פי"א. (42) ח"ז בהקדמה (ג, ב). (42*) שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. לקו"ת שמע"צ פת, ב. ועוד. (43) איוב יא, ט.

העבודה דנש"י ונש"י הרי הם למעלה מהתורה כידוע בענין מחשבתם של ישראל קדמו לכל דבר⁴⁴ גם למחשבת התורה. והעילוי הוא ג"כ במספר שמונה כנ"ל.

ובזה יובן מה שחצי אותיות שבתורה מפסיק בעד חיות נחש הקדמוני וחצי אותיות שבתהלים מפסיק בעד חיות שנמשך לגלות אדום, דהנה נחש הקדמוני הוא הסיבה והשרש לכל החטאים, ולהיות שהוא בשרשו לזאת הנה הפסק חיותו הוא ג"כ ע"י התורה שהוא המשכת האור מלמעלה כמו שהוא בשרשו, אמנם גלות אדום הוא מה שנמשך אח"כ בהשתל' ע"י הע' שרים, הנה להפסיק החיות דגלות אדום הוא ע"י העבודה דיר"ש והעלי' מלמטה למעלה, שע"י פוסקים בעד החיות דגלות אדום שנמשך ע"י הע' שרים, הנה הע' חלוי' דתהלים פוסקת בעד החיות הנמשך להע' שרים, וגדולה מעלת העבודה מלמטלמ"ע שזה מגיע יותר, שע"י העבודה דתפלה ויר"ש הנה ע"י נעשה השירות ותשבחות על גאולת ישראל וימות המשיח שיהי' כנור של שמונה נימין⁴⁵ בגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו, שאז הנה ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר⁴⁶.

44) ב"ר פ"א, ד. ועוד. 45) ערכין יג, ב. 46) ישע"י מ, ה.